Motion

1984/85:1423

Erik Hovhammar m. fl.

De affärsdrivande verken

Statliga myndigheter och verk är stora uppköpare på den enskilda marknaden. Därtill kommer att flera verk, främst de affärsdrivande, är storproducenter av tjänster till både enskilda och företag. Gemensamt för dessa statliga verks verksamhet är att den delvis är monopoliserad. Samtidigt bedrivs en del av verksamheten främst av de affärsdrivande verken på den allmänna marknaden där den är utsatt för konkurrens. Utan tvekan är det en svår roll att dels driva en skyddad verksamhet som är reglerad från statsmakterna, dels bedriva verksamhet i öppen konkurrens. Frestelsen att utnyttja sina monopol för att vinna fördelar också på den konkurrensutsatta delen av marknaden är stor.

Att så också har skett framgår av de anmälningar som gjorts till näringsfrihetsombudsmannen angående s. k. osund konkurrens från några affärsdrivande verks sida. Anmälningarna gäller bl. a. postverket, televerket och lantmäteriverket.

Med jämna mellanrum under tre decennier har affärsverken diskuterats. En översiktlig genomgång av dessa utredningar ger vid handen att utredarna genomgående tycks ha undervärderat de svårigheter som uppstår när myndighetsfunktionen blandas med konkurrensutsatt affärsverksamhet. Därtill tycks man inte ha uppfattat i hur stor utsträckning affärsverksamhetens situation förändrats.

Den s. k. monopolutredningen (SOU 1978:48) konstaterade också att statsmakterna inte vid något tillfälle givit uttryck för en samlad uppfattning om de statliga företagens och myndigheternas plats i det ekonomiska systemet och om, och i så fall på vilket sätt, marknadsekonomi och myndighetsutövning är förenliga.

I takt med en minskning av det traditionella arbetsfältet för de affärsdrivande verken söker sig dessa till arbetsområden, vilka ursprungligen inte var avsedda för dessa verk. Någon allvarligare diskussion om nyttan av denna expansion har inte förts av statsmakterna. Risken att enskilda företag kommer i kläm i denna expansion är uppenbar.

Den ur marknadsekonomiskt tänkande naturligaste lösningen vore att de affärsdrivande verken helt upphörde med den konkurrensutsatta verksamheten och i stället satte in alla sina resurser att effektivisera den monopoliserade verksamheten. Ett annat alternativ vore att helt avskilja de monopoliserade verksamheterna från de konkurrensutsatta delarna av verksamheten på ett sådant sätt att affärsverken inte har något inflytande över de konkurrensutsatta delarna. Först då kan en konkurrens på likvärdiga villkor uppstå.

Under tiden en översyn av ovan angivet slag genomförs genom en särskild tillkallad utredning är det av yttersta vikt att konkurrensneutralitet råder gentemot enskilda företag. Även om det bör vara en självklarhet att så är fallet bör riksdagen uttala detta.

Med stöd av det anförda hemställs

1. att riksdagen hos regeringen anhåller om tillsättandet av en utredning med uppgift att komma med förslag i anledning av de affärsdrivande verkens expansion i enlighet med vad som i motionen anförts,
2. att riksdagen uttalar sig för att de affärsdrivande verken inte får utnyttja sin monopoliserade verksamhet i syfte att vinna fördelar på de konkurrensutsatta delarna av affärsverkens verksamhet i enlighet med vad som i motionen anförts.

Stockholm den 23 januari 1985

ERIK HOVHAMMAR (m)
SIGVARD PERSSON (c)
ANDERS BJÖRCK (m)
PER PETERSSON (m)
ERIC HÄGELMARK (fp)
KJELL JOHANSSON (fp)